

Apám és a Jud Süss

2012 december 08. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

A kis parasztház szobájában surrogó zörgéssel üt a vén ingaóra. A földes padló kellemes h?vöset ereszt, a lyukas bögréb?l csurranó vékony vízszugár karcsú nyolcasokkal rajzolta tele a felületét. Az ágy feletti falról – apám úgy látja – haragos szemmel fürkészi a félhomályt tömött bajszú nagyapja megfakult fényképe.

A nagy almáriumon üvegből készült kakasok, cserépdíszek: apám nagyanyja ezekben tartja az aprópénzt. A rozoga kis kasztnin kendőbe bugyolált, malomkeréknyi kenyér, mellette cserépcsuporban szilvalekvár. Künn a konyhában álmósítón zümmögnek a bennszorult legyek. Ha az ember félrebbenti a nyitott ajtón bágyadtan csüngő világos kartonfüggönyt és kilép az 1941-es nyári délutánba, mintha forró katlanba kerülne. A fehérre meszelt, girbegurba vályogfalak vakítanak a napsütésben. A piciny virágágyásokban melegtől elgyötört árvácskák kókadoznak. A kút tömzsi hengerén ütött-kopott pléhvödör. A baromfiudvarban tyúkok tikácsolnak, valahol messze cséplőgép buffog tompán. Apám nagynénje, Mancsi lefeküdt kicsit a másik szobában, mostanában gyakran van rosszul: állapotos.

Kinn a poros utcán megnyikkan egy kapu: az öreg Faragó doktor indul délutáni sétájára. Fehér porcelánnadrágja vakít, amint óvatosan lépeget a portengerben. Néha megáll, leveszi zsirárdikalapját és zsebkendővel megtörli gyöngyözött homlokát.

– Meg akartok ölni, tudom! A húsomat tépítetek, te kurva!

A dühös rikácsolás a szomszédból hallatszik.

– A házam az köllött, mi? A' jó vót, mi? De mög is ver az Isten, mögládd!

A sánta Zsófi néni veszekszik a rokonaival.

Aztán a Faragó-házból felhangzik a doktorné elnyújtott, panaszos kiáltása:

– Juliskaaa!

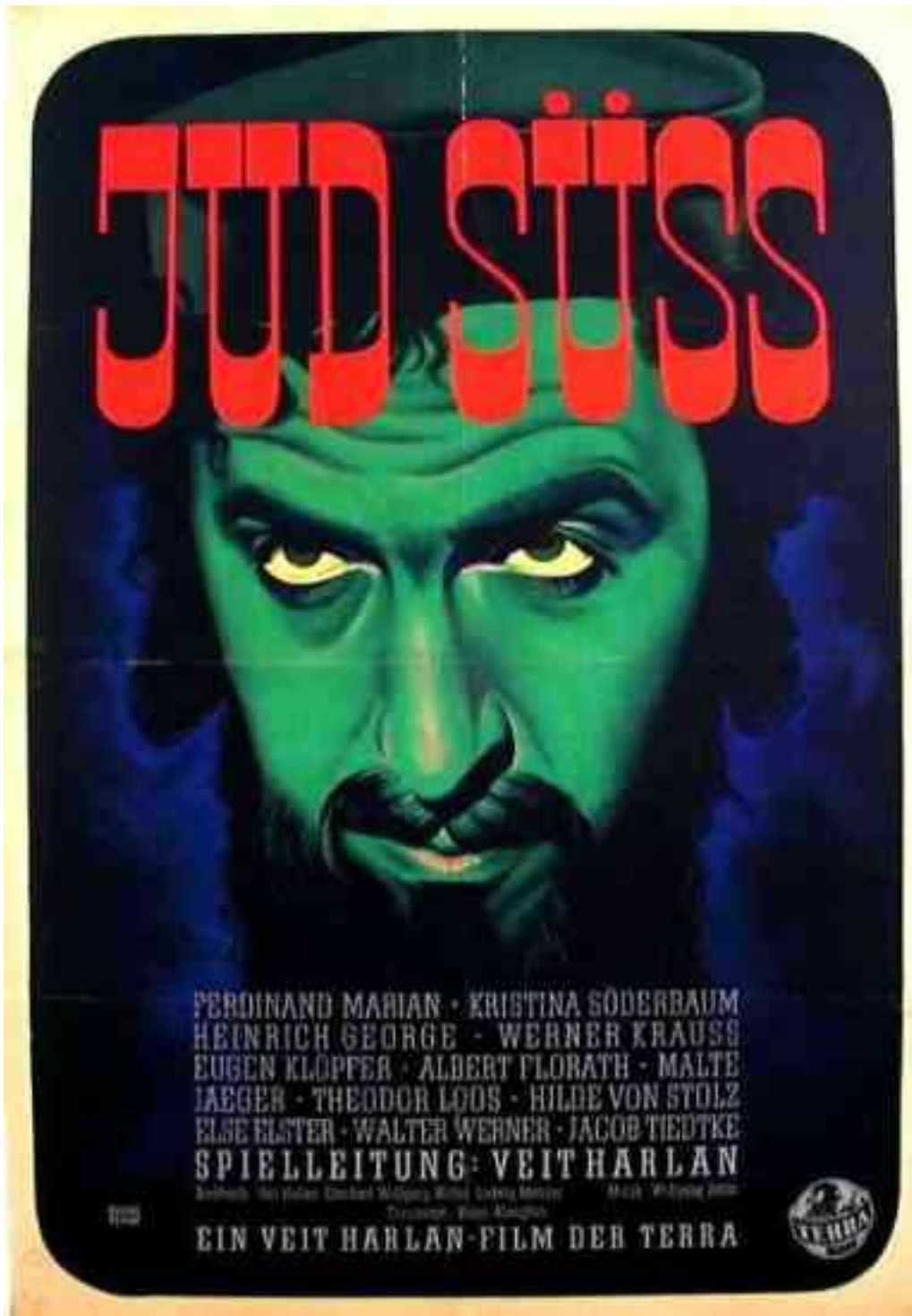
A kert végében kiskocsi nyikordul: apám nagyanyja a szőlőbe indul. Görnyedt-kedves kis alak, barna posztómamuszában hangtalanul lépked a keservesen panaszkodó „tragacs” nyomában. Az utcán füttyszó harsan.

Apám felpattan a könyve mellé, fél perc múlva már a kocsit forró homokján kapkodja a lábát. Mellette a busafej? Tóth Karcsi liheg. A folyó felé tartanak.

Dunavecse, 1941. Apám és a cimborája mezítlábasan trappolnak a nagy, hűs víz felé. Az utcák néptelenek, az Otthon Mozgó sárga épületének redőnyei leengedve, a rikító plakát a Jud Süsst hirdeti. A képek alatt csábító papírszalag: „Csak 16 éven felülieknek!” Apám megtorpan. Nem tudhatja, hogy ugyanakkor, amikor megbámulja Veit Harlan híres filmjének plakátját, az ország egy másik szegletében egy zsidó kislány ugyanúgy elhívve, tátott szájjal nézi ugyanazt a képet. Azt sem tudhatja, hogy a lány harminc év múlva majd ír egy könyvet a magyar sorsról, ? pedig annak a negyvenéves nőnek a könyve ürügyén ír egy másik könyvet: ugyanarról. Nem tudnak egymásról. Állnak a poros utcán, apám a dunavecsei mozi előtt, ahová Búza úr hozatta meg a filmet, a kislány pedig egy másik folyó mellett, egy Tisza-parti település mozijának kirakata előtt, ahová Müller úr hozatta meg ugyanazt. Nem tudnak egymásról, nem tudnak Lion Feuchtwanger regényéről, nem tudnak arról, hogy a film elkészítése egy negyvenhárom éves sánta regényíró szívügye volt, akit a háta mögött „a rabbi”, „Talleyrand” és a „gonosz törpe” gúnynévvel illettek. Nem tudják, hogy Joseph Goebbels, a náci Németország propagandaminisztere személyesen felügyelte a forgatást. Nem tudják, hogy a film tagadhatatlanul ügyes munka, meggyőző és hatásos eszköze a nemzetiszocialista propagandának. Ott áll apám és a kislány, ugyanazt a plakátot nézik – szakállas, félelmetes zsidó arc –, ugyanaz a nap süt le rájuk. Aztán mindketten elindulnak egy-egy mondat felé, amit harminc év múlva írnak majd le.

Apám és a barátja szótlánul loholnak. Az üres utcákon forró, nagy nyári nyugalom. A piactéri artézi kút körül van csak némi mozgás: levesesapkás, mezítlábas kölykök kék kannákat emelgetnek a csobogó vízsugár alá. Apám megáll, a kút gödrösre kopott, síkos kövein frissen zöldellő moha. A vasútállomás irányából, ahol a cséplőgép dohog, parasztmenyecské ténik fel. Kosara mélyén edények csörrennek, lassan lépked, széles csípője lustán ringatózik, feszülő lábszára aranybarnán fénylik. Apám dermedten áll, ismét eszébe jut, hogy szifilisz. A világháborús hősi emlékmű bronzalakja szinte izzik a napfényben. Mögötte – az öreg gesztenyefák árnyas alagútja fölött, szinte elszakadva a földtől – a kálvinista templom tömör, négyszögletes tornya. A községháza ablakában feketehajú, pattanásos lány. Pár pillanatig unottan bámulja a kútnál mozgolódó gyerekeket, tekintete egy pillanatra összeakad apám ijedt tekintetével, aztán lusta mozdulattal megigazítja a haját, elténik az ablak sötét háttérében. A szolgabírói hivatal mellett két csendő kanyarodik az országútra. Egyforma magasak, bajszuk egyformán stuccolva, csizmájuk sarka egyformán koppan az országút kövein. A zizzenő tollbokrétá alól fürkésző tekintetük úgy csillan, mint a fejük fölött meredő szurony.

Apám talpa alatt tompán pufog a puha por: igyekszik elfutni a félelem előtt. Felkapaszkodik a meredek töltésen, a pocakos Kari mögötte szuszog, elöttük a Duna, a hatalmas, hívogatóan csillogó víztükör. Túloldalt a sziget haragos zöldje, emitt, a füves parton a görcsös, girbegurba vén fűzfák. Az ártér néptelen, sehol egy lélek, csak az ezüst ár és a lángoló napkarikák. Hétvégeken ugyanitt, a puszta térségen kempingező nyüzsgők. Olyankor Petőfi fájának vastag törzse kerékpárokkal körbetámogatva, ágai ruhákkal teleaggatva, a zsilip előtt fürdőruhás, barnára sült emberi testek tömege, a fűvön virágként tarkállanak a ledobott női ruhák, a vízben eleven, sikongó gyerek nép. Most csönd van, magányos kormorán suhan párhuzamosan a parttal, szinte súrolva a vizet. Leülnek egy kőre. A két kölyök a háború dúlta Európa mérhetetlen kék ege alatt szótlánul mered a tájba. A víz hömpölyög, apám a halálra készül, arra gondol, hogy olyan mindegy, Dunának, Mississippinek vagy Brahmaputrának hívják. Keveset tud a szifiliszről, de azt tudja, hogy halálos.

Azon a nyáron az apai nagynője, Mamuska is le-lelátogatott Dunavecserre. Míg ? strandolt, középs? fia, apám Gyula nagybátyja vakító fehér nadrágban a Csillik vendégl? mögötti tenispálya vörös salakján ütögette a labdát. Nyaralt ott akkoriban még valaki. Apám egyik unokan?vére: Margit. Fejb?l szavalt szanszkrit, latin és ógörög versekkel kápráztatta el a falusi gyerekeket, és els?sorban persze apámat. Nagy lány volt, tizenhárom éves, Lukianoszra és Priaposzra hivatkozva olyasféle kérdésekkel zaklatta apámat, hogy mit gondol a férfi-férfi szerelemr?l, mert neki meggy?z?dése, hogy feltétlenül magasabb rend? a n?-n? közt kibontakozó súlyos érzelem. Az apámban kibontakozó érzelem súlyos volt, ám alacsonyabb rend?, mivel tárgya egy „n?”, igaz, legalább a saját unokan?vére volt. Aki megdöbbsent unokaöccse olvasottságán. Óvatosan kerülgették egymást, mígnem egy es?s délután nagynőjük öreg bibliájával behúzódtak a kamrába, és a búzászsákok tetején az Ószövetség sikamlós történeteib?l olvastak fel egymásnak. Thámár megszepl?sítésének históriája, Mózes egészségügyi tanácsai, Noé leányainak szeretkezése holtrészeg apjukkal, József és Putifárné esete, az Énekek éneke finom erotikája... A „lelkigyakorlat” közepén rájuk nyitott a nagynőjük, gyanakodva szemlélte zavart ábrázatukat, de amikor megpillantotta a bibliát, megnyugodva bólintott:

– Lássátok, így is k?. Ne csak mindig a játék mög a kampfködés.

Hogy a kampfködés mit jelent, apám sosem tudta meg, de mert ? és Margit az els? eset után különböz? rejtett helyeken még számos alkalommal tartottak bibliaórákat, egy reggel észrevett valamit, amit egyértelm?en a szifilisz egyik els? tüneteként azonosított.

Száraz Miklós György - magyarhirlap.hu

Ajánló